

Návrh smernice pre postup delegácie Slovenskej republiky na 75. zasadnutie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov v New Yorku

Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (ďalej len “VZ OSN”) začne svoje 75. zasadnutie dňa 15. septembra 2020 a všeobecná rozprava na najvyššej úrovni sa uskutoční v termíne 22. – 29. septembra 2020. Predsedom zasadnutia bude turecký diplomat a politik Volkan Bozkir.

Po prvýkrát v histórii zasadnutí VZ OSN sa tohtoročné v dôsledku pandémie COVID-19 uskutoční hybridnou formou. Vystúpenia hláv štátov, predsedov vlád, ministrov zahraničných vecí, resp. vedúcich delegácií ČK OSN do všeobecnej rozpravy, ako aj ďalších podujatí na vysokej úrovni bude možné predložiť ako vopred nahraté vystúpenia, ktoré formálne uvedie stály predstaviteľ príslušného štátu fyzicky prítomný v sále VZ OSN. Ako alternatíva k vopred nahratým vystúpeniam bude možné, aby predstaviteľ štátu prítomný v sále VZ predniesol prejav vo všeobecnej rozprave osobne.

Delegáciu Slovenskej republiky počas všeobecnej rozpravy povedie prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová. Alternátmi vedúceho delegácie budú minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Ivan Korčok a stály predstaviteľ Slovenskej republiky pri OSN v New Yorku Michal Mlynár.

Predkladaný návrh smernice vychádza z prijatých priorít EÚ pre 75. zasadnutie VZ OSN a Zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky v roku 2020. Súčasne zohľadňuje zahraničnopolitické priority a ciele SR obsiahnuté v Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2020-2024.

Slovenská republika s vysokou otvorenosťou hospodárstva má absolútny záujem na udržiavaní stabilného medzinárodného prostredia, inkluzívneho medzinárodného poriadku s jednotnými pravidlami pre všetkých a rozvoji mnohostrannej spolupráce – t.j. na účinnom multilateralizme. V tomto smere je OSN nenahradiiteľnou medzinárodnou platformou. Aj preto sa Slovensko počas všeobecnej rozpravy 74. zasadnutia VZ OSN (v septembri 2019) pripojilo k Aliancii pre multilateralizmus a osobitne aj k iniciatíve zameranej na podporu a presadzovanie dodržiavania medzinárodného humanitárneho práva.

Súčasný turbulentný geopolitický vývoj, ktorý akcelerovala pandémia Covid-19, ukazuje, že podpora efektívneho multilateralizmu a dodržiavanie medzinárodného práva sú pre mier a stabilitu kľúčové. Čínsko-americká konfrontácia je citeľná v celom multilaterálnom prostredí. Narastajúci počet ľudí trpiacich akútnym hladom, konflikty, nerovnomerné rozdelenie zdrojov, klimatická zmena, či porušovanie ľudských práv vedú v bezprecedentnej miere k nútenému vysídľovaniu, k nepokojom a konfliktom a sú sprevádzané rastúcim napätím v medzinárodných vzťahoch. Tento rok si pripomíname 75. výročie vzniku OSN, čo predstavuje príležitosť na inováciu a posilnenie multilaterálneho systému pre *„budúcnosť, ktorú chceme a OSN, ktorú potrebujeme“*. SR plne podporuje reformný program OSN s cieľom vytvoriť účinnejšiu, transparentnejšiu a efektívne reagujúcu organizáciu.

SR je pripravená aktívne sa podieľať na aktivitách vo všetkých troch pilieroch OSN: 1. zachovanie mieru a bezpečnosti, 2. dodržiavanie ľudských práv a 3. podpora rozvoja.

Pre nadchádzajúce 75. zasadnutie VZ OSN si SR v zhode so zahraničnopolitickou pozíciou EÚ svoje priority stanovila do nasledovných oblastí:

1. Presadzovanie multilateralizmu, silnej a efektívnej OSN s výhodami pre všetkých
2. Posilňovanie ľudských práv a rovnosti medzi ženami a mužmi
3. Podpora mieru a bezpečnosti
4. Budovanie spravodlivej globalizácie
5. Urýchlenie globálneho prechodu k udržateľnej a klimaticky neutrálnej budúcnosti
6. Prechod na digitalizáciu

1. Presadzovanie multilateralizmu, silnej a efektívnej OSN s výhodami pre všetkých

Pandémia COVID-19 jasne dokazuje, že globálne výzvy si vyžadujú kolektívne konanie. SR bude spoločne s EÚ aktívna pri riešení humanitárnych, zdravotných, sociálnych a ekonomických následkoch krízy spôsobenej pandémiou. Sledovať bude pritom tri nasledovné ciele:

1. presadzovanie prísneho dodržiavania medzinárodných noriem, vrátane dohôd a z toho vyplývajúcich práv a povinností, ako aj posilňovanie právneho štátu;
2. reagovanie na nové globálne výzvy, ktoré si vyžadujú kolektívne opatrenia (s dôrazom na klimatické zmeny, bezpečnostné hrozby, prevenciu konfliktov, migráciu a ochranu zdravia občanov);
3. podporovanie potrebných reforiem OSN a multilaterálnych inštitúcií, ktoré sú nevyhnutné pre globálne zdravie, prosperitu a bezpečnosť.

2. Posilňovanie ľudských práv a rovnosti medzi ženami a mužmi

V čase rastúcich výziev v oblasti ľudských práv a demokracie bude SR naďalej presadzovať podporu ľudských práv s dôrazom na univerzálnosť, nedeliteľnosť a vzájomnú závislosť. Budeme pôsobiť proti erózii ľudských práv a súčasne odsudzovať ich zneužívanie, snažiť sa posilniť zodpovednosť a medzinárodné súdne i mimosúdne mechanizmy, bojovať proti beztrestnosti a nedostatočnej zodpovednosti.

V tomto roku si rovnako pripomíname 25. výročie Pekinskej deklarácie a akčnej platformy, ktoré sú rozhodujúcimi v oblasti rovnosti príležitostí a posilnenia postavenia žien a dievčat. Dôsledky pandémie COVID-19 môžu zvrátiť dosiahnutý pokrok a viesť k nárastu násilia páchaného na ženách a mužoch, ktoré je zaužívané vnútroštátne. EÚ plne podporuje požiadavku GT OSN na „mier v domácnostiach po celom svete“. Iniciatíva „Spotlight“ zameraná na odstránenie všetkých foriem násilia páchaného na ženách a dievčatách je v centre pozornosti tohto úsilia.

3. Podpora mieru a bezpečnosti

Vo svete rastúceho geopolitického napätia bude SR a EÚ naďalej zvyšovať svoje úsilie na podporu mieru a bezpečnosti a posilňovať svoju schopnosť konať spolu s ostatnými partnermi. Pandémia COVID-19 zdôraznila potrebu zlepšiť odolnosť štátov a regiónov po celom svete. Zároveň otvorila príležitosti na riešenie konfliktov a budovanie mieru. SR dôrazne podporuje výzvu GT OSN na globálne prímerie a snahu pokročiť v politických riešeniach v prípade súčasných zložitých a zdĺhavých konfliktov.

Prehodnotenie architektúry OSN pre budovanie mieru je kľúčové na dosiahnutie týchto cieľov a na ďalšie posilnenie mierového a bezpečnostného piliera OSN. SR bude naďalej podporovať tento proces z pozície člena Komisie OSN pre budovanie mieru.

Mierové operácie zostávajú najdôležitejším nástrojom na presadzovanie mieru a bezpečnosti. SR dlhodobo patrí k najväčším prispievateľom do mierových operácií OSN spomedzi ČK EÚ a plne podporuje iniciatívu GT OSN pre mierové operácie „*Action for Peace*“. V súčasnosti má Slovensko v dvoch mierových operáciách OSN spolu 248 vojakov a policajtov na Cypre (UNFICYP) a na Blízkom východe (UNTSO).

Budeme naďalej posilňovať strategické partnerstvo EÚ-OSN v oblasti mierových operácií a krízového riadenia a zvyšovať koordináciu s ostatnými regionálnymi a medzinárodnými organizáciami ako je Africká únia. V záujme zabezpečenia začlenenia žien a dievčat do mierových procesov a riešenia konfliktov bude SR pokračovať v implementácii rezolúcie BR OSN 1325 „*Ženy, mier a bezpečnosť*“ aj po schválení prvého Národného akčného plánu.

Predchádzanie radikalizácii vedúcej k násilnému extrémizmu a terorizmu je pre SR naďalej vysokou prioritou. V rámci EÚ sa SR zaviazala podporovať OSN v riešení globálnej hrozby terorizmu v súlade s medzinárodným právom, ľudskými právami a medzinárodným humanitárnym právom.

V čase rastúceho napätia v otázke odzbrojenia, nešírenia a kontroly zbraní bude SR spolu s EÚ podporovať úspešný výsledok 10. konferencie Zmluvy o nešírení jadrových zbraní (NPT), aktivity organizácie pre zákaz chemických zbraní (OPCW) a zodpovedné správanie vo vesmíre.

4. Budovanie spravodlivej globalizácie

Urýchlenie implementácie cieľov udržateľného rozvoja (SDG) je kľúčom k dosiahnutiu transformačného posunu do roku 2030. Súčasná kríza COVID-19 pripomína, že úplná implementácia programu Agendy 2030 a Parížskej dohody je nevyhnutná na to, aby bol svet lepšie vybavený pre budúce výzvy. Podporujeme výzvu GT OSN na vybudovanie spravodlivej globalizácie a sme pripravení zohrať v nej aktívnu úlohu.

Je potrebné zvýšiť úsilie na celosvetovej úrovni s cieľom dosiahnuť univerzálne zdravotné pokrytie, poskytnúť prístup k cenovo dostupným, inkluzívnym a odolným zdravotným systémom, zvýšiť pripravenosť na núdzové situácie v oblasti zdravia a posilniť kapacitu príslušných orgánov, ktoré môžu včas pomôcť a reagovať. Podporíme úsilie WHO prostredníctvom iniciatívy EÚ na podporu liečby a výskumu vakcín. Za kľúčové považujeme dosiahnutie konsenzuálneho prijatia uznesenia Svetového zdravotníckeho zhromaždenia (WHA) iniciovaného EÚ a jej členskými štátmi o význame kolektívnej reakcie na pandémiu.

Budeme podporovať partnerské krajiny pri realizácii Agendy 2030 a akčného programu o Financovaní rozvoja z Addis Abeby. V tomto smere budeme hľadať inovatívne riešenia a udržateľné financovanie.

5. Urýchlenie globálneho prechodu k udržateľnej a klimaticky neutrálnej budúcnosti

Realita po COVID-19 si vyžaduje aj modernejšie a klimaticky neutrálnejšie obehové hospodárstvo, vďaka ktorému sa zníži závislosť od zdrojov a zvýši sa jeho odolnosť. Financovanie udržateľných a ekologických inovácií, obnoviteľných zdrojov, čistej energie a dopravy zostávajú pre SR a EÚ prioritou.

EÚ ako globálny líder bude naďalej bojovať proti zmene klímy a strate biodiverzity. *European Green Deal* stavia na záveroch Klimatického samitu OSN v New Yorku (2019). SR sa bude zasadzovať za implementovanie Parížskej dohody a dôslednú prípravu na konferenciu OSN o zmene klímy COP26 (2021). Podporíme udržateľnú a zodpovednú globálnu výrobu a vytvorenie globálnej aliancie pre obehové hospodárstvo.

6. Prechod na digitalizáciu

Digitálne technológie predstavujú výhody, ale tiež riziká. Budeme podporovať úsilie OSN zamerané na riadenie nových technológií pre pozitívnu zmenu, ktorá je v súlade s prioritou EÚ. SR bude spolu s EÚ riešiť širšie výzvy digitálnej transformácie prostredníctvom iniciatív na rozšírenie globálneho digitálneho prepojenia, zníženie digitálnych rozdielov, zlepšenie digitálnych zručností, umožnenie digitálneho podnikania a podporou noriem, ktoré transponujú hodnoty EÚ. Budeme pokračovať v budovaní strategických partnerstiev s cieľom formovať globálnu digitálnu agendu a prispievať k výsledkom odporúčaní, ktoré predložil panel na vysokej úrovni GT OSN pre digitálnu spoluprácu (HLDC). Budeme presadzovať etické využívanie umelej inteligencie, predchádzanie zneužívania internetu na účely terorizmu, chrániť základné práva, zlepšovať bezpečnosť a ochranu online a prispievať k boju proti dezinformáciám a hybridným hrozbám.

Pôsobenie SR v hlavných orgánoch OSN

Slovensko svoj potenciál partnera na globálnej úrovni demonštruje zastúpením svojich odborníkov na viacerých úrovniach v rámci štruktúr OSN. Počas 74. zasadnutia VZ OSN Slovensko predsedalo 6. výboru VZ OSN (právny výbor) a zastávalo pozíciu podpredsedu 4. výboru VZ OSN (osobitný politický a dekolonizačný). Počas 73. a 74. zasadnutia VZ OSN predsedovia VZ OSN zverili do rúk Slovenska funkciu spolupredsedu Ad hoc pracovnej skupiny pre revitalizáciu práce VZ OSN.

V rámci svojho 3-ročného členstva v Rade OSN pre ľudské práva (HRC) na roky 2018-2020 zastáva SR do konca roka 2020 post podpredsedu HRC. V oblasti ochrany ľudských práv SR pokračovala v napĺňaní svojich priorít v podpore práv dieťaťa, v boji proti antisemitizmu a extrémizmu, ako aj pri podpore menšín a slobody vyznania alebo presvedčenia.

SR získala predsedníctvo v celoeurópskom regionálnom procese FOREST EUROPE a rovnako tak i post predsedu Byra Fóra o lesoch OSN (UNFF).

Slovensko je taktiež aktívnym podporovateľom Medzinárodného trestného súdu (MTS) a v rokoch 2018 – 2020 je členom byra a podpredsedom Zhromaždenia zmluvných strán Rímskeho štatútu MTS a SR predloží kandidatúru do byra zhromaždenia na roky 2021-2023.

SR získala členstvo v byre Riadiaceho výboru SDG Education 2030 UNESCO na roky 2018 – 2020.

Počas 74. zasadnutia VZ OSN bolo Slovensko zvolené za člena Komisie pre budovanie mieru na obdobie 2020-2021. Počas 75. zasadnutia VZ OSN bude SR zastávať post podpredsedu v 2. výbore VZ OSN (ekonomický a finančný) a počas 76. zasadnutia VZ OSN sa bude uchádzať o post podpredsedu 1. výboru (odzbrojenie a medzinárodná bezpečnosť). SR dlhodobo aktívne pôsobí ako spolupredseda Skupiny priateľov OSN pre reformu bezpečnostného sektora (SSR).

Kandidatúry SR v rámci systému OSN

SR sa v nadchádzajúcom období uchádza o niekoľko významných členstiev a funkcií. Po úspešnom mandáte v Bezpečostnej rade (BR) OSN v rokoch 2006-2007, SR opätovne kandiduje na post nestáleho člena BR na obdobie rokov 2028-2029.

SR dlhodobo rešpektuje a vyznáva princípy medzinárodného práva, a preto sa naplno hlási k podpore Medzinárodného súdneho dvora (MSD) a podpore kandidatúry sudcu Petra Tomku do MSD na roky 2021 – 2030. Slovenská republika predložila kandidatúru do Hospodárskej a sociálnej rady (ECOSOC) na roky 2023-2025.

Aktívnou je aj kandidatúra SR za člena Riadiaceho výboru Svetovej zdravotnej organizácie (EB WHO) na roky 2021-2024 a člena Medzivládneho výboru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO na roky 2022-2026. SR tiež predložila svoju kandidatúru do Výkonnej rady Detského fondu OSN (UNICEF) na roky 2021-2023.